

Fra: noreply@regjeringen.no
Sendt: 22. juni 2015 00:03
Til: Postmottak KD
Emne: Nytt hørings svar til 15/1647 - Høring - NOU 2015:2 Å høre til.
Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø

Referanse: 15/1647
Høring: Høring - NOU 2015:2 Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø
Levert: 22.06.2015 00:03
Svartype: Med merknader
Kontakt avsender: GBreflektor skoleutvikling
Kontaktperson: Gaute Bjørnsen
Kontakt-e-post: gaute.bjornsen@gbreflektor.no
Tittel: Å slå inn åpne dører

Uttalelse:

Arbeidet mot mobbing og andre former for krenkelser i skolen har ikke lyktes. Årsakene til dette er sammensatte. Når Djupedalutvalget i NOU 2015:2 med tittelen "Å høre til" kommer med sine forslag til endringer er spørsmålet om en har gode nok analyser av hvilke forhold som i størst grad har hindret oss i å lykkes.

Som fagperson på området (cand. polit.) med over 20 års erfaring fra praksisfelt og forskningsbasert arbeid mot mobbing vil jeg forsøke å sette fingeren på noen få og grunnleggende forutsetninger som ikke er på plass, og som heller ikke gis gode nok svar i utvalgets foreslåtte tiltak.

Vedlegg: -

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

E-post: postmottak@kd.dep.no

Høringsvar Djupedalutvalget NOU2015:2 – Å høre til. Virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø.

Bakgrunn:

Undertegnede er cand. polit. og har 20 års erfaring med veiledning av skoler på området mobbing, læringsmiljø og skoleutvikling som ansatt ved skolekontor, PP-tjenester og Oppfølgingstjenesten for videregående skole. Fra 2000-2005 var jeg ansatt ved Senter for atferdsforskning i Stavanger. Siden 2005 har jeg drevet enkelt-personforetaket GBreflektor skoleutvikling, og i perioden 2005-2013 var jeg faglig ansvarlig veileder for Utdanningsetaten i Oslos videreføring og videreutvikling av ConnectOSLO-programmet for et trygt læringsmiljø – et program jeg var med å utvikle og pilotere over fire år ved Senter for atferdsforskning, og som fra 2005 omfattet ca. 30 skoler.

I 2005 ble jeg bedt av FAU ved den største av de to skolene i min hjemkommune om å bistå med å løse en alvorlig mobbesak som hadde låst seg og utviklet seg til å bli livstruende for eleven som var utsatt for mobbingen. Etter en tung prosess med å ansvarliggjøre skolen og skoleeier lyktes vi med å stoppe mobbingen og skape radikale positive endringer i en svært dysfunksjonell klasse. Fra da av ble jeg engasjert til å bygge opp faglige og organisatoriske strukturer for klasseledelse og trygt læringsmiljø og lære opp skolens ledelse og ressursgruppe til analyse, problemløsning, klasseledelse og forebygging av mobbing.

Våren 2010 ble jeg kontaktet av flere personer innen kommunens virksomhet som uavhengig av hverandre uttrykte sterk bekymring for en alvorlig mobbesak som ikke ble tatt tak i av lærere og skoleledelsen ved den andre skolen i kommunen. Da jeg varslet kommunalsjefen som var skoleansvarlig om dette og mente han måtte undersøke saken i tråd med retningslinjene i opplæringslovens kap. 9a, fikk jeg raskt beskjed om ikke å bry meg med dette. Jeg undersøkte selvsagt saken, og fant graverende svikt i skolens og kommunens håndtering, noe jeg tok opp med skoleansvarlig i kommunen. Dette medførte at kommunen umiddelbart sa opp mitt veilednings- og skoleutviklingsoppdrag, og det ble starten på en periode der jeg over fem år har hjulpet dette mobbeofferet og mobbeofre i to andre saker med å kreve tiltak og enkeltvedtak, med å få fram klager til Fylkesmannen og med å få satt fokus på en kommunekultur der Fylkesmannens gjentatte vedtak om lovbrudd og alvorlig kritikk bestrides og benektes – og der mobbeofrene og deres foresatte verken blir trodd eller respektert.

I denne prosessen har jeg hatt tett kontakt med både Fylkesmannen og Barneombudet, og sakene i Bjerkreim har på en svært illustrerende måte vært med på å synliggjøre nødvendigheten av endringer i lovverk og praksis som kan sikre at elevenes lovfestede rettigheter kan bli en realitet – og ikke bare et papirvedtak fra en Fylkesmann uten mandat og virkemidler til å gjennomføre de tiltak og endringer som må til når lærere, skoleledelsen eller skoleeier ikke kan eller ikke vil forstå og ta ansvar.

Høringsvar fra Gaute Bjørnsen, GBreflektor skoleutvikling

Jeg har valgt å være relativt kortfattet, da jeg mener utvalget har favnet så vidt og kommer med så mange forslag til endringer at det blir både faglig og juridisk vanskelig både å øyne en klar prioritet som både faglig, juridisk og politisk kan framstå som helhetlig, gjennomførbar, praktisk og kraftfull.

For min del har jeg valgt å tenke «Less is more» - vi får mer effekt ut av å gjøre de få, men aller viktigste endringene på en kraftfull og konsistent måte enn ved å kaste sette i spill så mange faktorer at ingen systemer klarer å følge dem opp.

Jeg velger kun å kommentere de temaområdene og forslagene som jeg ut fra min erfaring mener berører de viktigste og typiske systemfeilene og fellesnevnerne som går i igjen og igjen i beskrivelsene av mobbesaker som ikke har funnet en løsning.

Først om den overordnede forståelse:

Dagens lovverk med kap. 9a i opplæringsloven og Rundskriv 2-2010 utgjør i sum både et faglig og juridisk godt nok utgangspunkt til å sikre elever deres rett til et trygt psykososialt læringsmiljø – vel og merke forutsatt at vi omsider manner oss opp til å stille følgende krav om profesjonalitet og kompetanse i skolen:

- at alle lærere og skoleledere både skal være kjent med og kompetente til å forstå og etterleve lovverkets intensjon
- at skoleledere og skoleeiere proaktivt deler kunnskapen om elevenes rettigheter med elevene og deres foresatte
- at lærere, skoleledere og skoleeiere uten unntak aksepterer og etterlever klageinstansens endelige vedtak og pålegg om tiltak

I utgangspunktet synes ikke dette å være umulige krav å innfri. Det er likevel ikke mulig i dagens situasjon – rett og slett fordi det er for mange som ikke ønsker å bli ansvarliggjort – og for mange som ikke ønsker å være den som ansvarliggjør og krever profesjonalitet og yrkesetikk. Vi må derfor heve forventningene til lærere, skoleledere og skoleeiere – og dette dreier seg kun om en villet og nødvendig holdningsendring

Det dreier seg videre om lærere, skoleledere og kommunalsjefer som oppfatter en klage etter § 9a-3 som en personlig fornærmelse og et angrep på sitt eget, skolens eller kommunens omdømme, og som bruker all sin saksbehandling til å så tvil om sannhetsgehalten i historien elever/foresatte som ber om tiltak har å fortelle.

Det dreier seg om foreldre/foresatte til mobbere som ikke finner seg i å bli konfrontert med at barnet deres plager og krenker andre barn – og som gjerne går i forsvar (eller angrep) overfor både mobbeofferet og skolen.

Det dreier seg om lærere og skoleledere velger å unngå å konfrontere mobbere og foreldre til mobbere av feighet eller konfliktskyhet – eller fordi mobberens foreldre har en sterk sosial posisjon.

Det dreier seg om foreldre/foresatte som ut kjennskap til en feig og konfliktsky skolekultur ikke tør å stå opp for barnet sitt og som unnlater å informere skolen og kreve tiltak som kan adressere mobbingen.

I tillegg dreier det seg om en påfallende manglende entusiasme og satsing på spredning av de meget klare og viktige presiseringer av lovteksten i Rundskriv 2-2010. Her har verken Departementet, Udir, eller fylkesmennene (eller fagmiljøene gjennom sine program) sørget for å selge inn en del helt kritiske kriterier og prinsipper som en gang på gang ser brytes i skolenes og kommunenes lovbrudd.

Jeg vil her nevne noen få av disse, som Rundskriv 2-2010 på en utmerket måte klargjør:

- Prinsippet om at kap. 9a ikke krever at det skal dreie seg om mobbing som i den forskningsbaserte definisjonen - at retten etter § 9a-1 gjelder i forhold til alle former for krenkelser og manglende ivaretagelse av elevens rett til å kjenne seg trygg.
- Prinsippet om at skolen ikke kan bestride elevens opplevelse gjennom egne undersøkelser der skolen finner at eleven tar feil
- Prinsippet om at loven er brutt så lenge eleven ikke opplever at læringsmiljøet er trygt – og at skolen aldri kan si at en har iverksatt alle tenkelige tiltak, og dermed gjort sitt...
- Prinsippet om at skolen ikke kan la være å iverksette tiltak ut fra økonomiske hensyn og begrunnelser

Mine forslag til endringer

Jeg vil uttrykke min støtte til Barneombudets høringsuttalelse, men vil anbefale at man fokuserer på følgende få, men kraftfulle endringer

Kap. 5 – lovendringer og tydeliggjøring av opplæringsloven: straff som riset bak speilet er helt nødvendig

Det diskuteres hvorvidt bøter og straff er riktig og effektivt, og enkelte argumenter med målet kun kan nås gjennom kunnskap og kompetanseheving.

Kunnskap om hva som er rett fører ikke nødvendigvis til at en handler rett. Det er altfor mange eksempler på alvorlige mobbesaker med åpenbare brudd på elevenes rettigheter der skoleledere og skoleeiere til tross for god kunnskap, grundig opplæring og korrigeringer gjennom vedtak fra Fylkesmannen ikke endrer sin holdning eller sørger for å rette opp sine lovbrudd.

Å tro at det ikke er nødvendig med sanksjoner og straff for brudd på elevenes lovfestede rettigheter er rett og slett naivt, og det kan parallellføres med å tro på at fartsgrensene i trafikken ville bli overholdt som i dag selv om det ikke var straffbart å bryte dem.

Forslaget om innføring av § 9A-12 vedr. oppreisning og erstatning er derfor et viktig og nødvendig tiltak for å ansvarliggjøre dem som ikke har den faglige og etiske ballast og kompetanse.

Like viktig er denne bestemmelsen ved at den bidrar det å synliggjøre for ofrene og omverdenen deres at de er blitt trodd, og at de har vært utsatt for en urett. Dette er svært viktig for de aller fleste mobbeofre med tanke på å bearbeide traumer og lettere kunne komme videre i en helingsprosess.

Videre er det svært viktig at dagens § 9a-7 videreføres som foreslått i § A-13 og tydeliggjøres i større grad i Rundskrivet.

Hvor er det blitt av Rundskriv 2-2010 ?

I mitt arbeid har jeg etter hvert oppdaget at den mest effektive hevingen av skolers, skoleeieres og PP-tjenesters realkompetanse oppnås gjennom en grundig gjennomgang av Rundskriv 2-2010, der konkrete saker analyseres opp mot bestemmelsene i rundskrivet.

Dette rundskrivet klargjør på en forbilledlig måte hvordan lovteksten i praksis skal tolkes, og er en «eye-opener» for alle som leser den for første gang.

Det forundrer meg at Rundskriv 2-2010 knapt er nevnt i utvalgsrapporten.

Jeg mener Rundskrivet må oppdateres med gode presiseringer og klargjøringer av de lovendringer som måtte bli vedtatt i kap. 9A. Som nevnt mener jeg rundskrivet er obligatorisk kunnskap, men det er blitt sørgelig underkommunisert. Det foreslås derfor:

- Rundskrivet oppdateres ihht endringer i kap. 9A
- Rundskrivet trykkes opp i bok/hefteform som distribueres obligatorisk til alle ansatte i skolen, til alle medlemmer i FAU og Skolemiljøutvalg og medlemmer av elevrådet.
- Kap. 9A og oppdatert Rundskriv blir obligatorisk modul med egen eksamen i lærerutdanningen

- Alle anbefalte forskningsbaserte program for trygt læringsmiljø må legge kap.9A og Rundskrivet inn i sin kursing/kompetanseheving

Kap. 6 – Ny klageordning og administrative reaksjoner og sanksjoner

Barneombudets vurderinger om at det er nødvendig med en ny klageinstans støttes. Fylkesmannen mangler både den uavhengighet og det mandat som trengs for å sikre gjennomføringen av vedtak og pålegg i klagesaker.

Barneombudet som ny førsteinstans kan synes å ha mangler mht innledende kartlegging og vurdering av forhold i klagesakene grunnet bl.a. mangel på nærhet til sakene. Det er min mening at både klagebehandling og tilsyn bør tillegges et nytt Skoletilsyn, etter mønster av Arbeidstilsynet både mht mandat og organisering med regionale kontor/avdelinger, der Skoletilsynet gis det mandat som er beskrevet for Barneombudets funksjon som førsteinstans.

Med vennlig hilsen

Gaute Bjørnsen

Telefon 51451184 | mobil 90187654